

Editörden;

Yeni bir sayı ile daha size merhaba diyebilmekten büyük bir mutluluk duyuyoruz.

Ülkemiz ve dünyanın ekonomi, göç, savaş ve pandemi başlıklarında yoğun bir gündem geçirmekte olduğu bu dönem, kişi hak ve özgürlükleri bağlamında hem biyoetik hem de biyohukuk açısından yoğun bir düşünsel hareketlenmeyi getirecektir.

Savaş, göç, ekonomik zorluklar ve pandeminin neden olduğu önemli sorunlardan biri de sağlığa erişim hakkının sınırlandırılmasıdır. Bireylerin en temel haklarından biri olan yaşam hakkını da tehdit eden bu durum bireylerin sağlığa erişim hakkının kapsamının genişletilmesi ve güçlendirilmesi başlığında ulusal ve uluslararası ölçekte yeni önlemlerin alınmasını gerektirmektedir.

Sağlıkta insan hakları ile ilgili disiplinlerin -ki bunlara biyoetik de dahildir- günümüzde yöneldiği ve yoğunlaştığı teknolojinin sağlık üzerindeki etkileri başlıkları (Yapay zeka, uzaktan sağlık hizmetleri gibi) kadar sağlığa erişimi yeniden güncel ve önemli bir gündem olarak ele almaları gerekmektedir.

Bireylerin ruhsal, fiziksel ve sosyal iyiliğini amaçlayan sağlık hizmetlerine erişim hakkı güncel teknoloji, gelişmeler ve standartlar bağlamında herkese eşit ve adil bir şekilde sunulmalıdır. Bu hakkın dünyanın pek çok yerinde yaşayan insanlara sağlandığı konusunda hepimizin ciddi kuşkularının bulunduğu bir gerçektir. Bunun sağlanması için yeterli altyapı ve insan iş gücünün oluşturulması, coğrafik olarak erişilebilir olmasının sağlanması gibi koşullar sağlık hakkı ile ilgili metinlerde yer almaktadır. Bunların yanında sağlık çalışanlarına güvenli ve insani çalışma koşullarının sağlanması konusu da sağlığa erişim hakkı kapsamında yer almalıdır. İlaça erişim, tedaviye erişim konularında hastaların ve idarelerin dava süreçleri ile sık sık karşı karşıya kalması (nadir hastalıkları bulunan bireylerin, kanserle yaşayan bireylerin tedaviye veya ilaca erişim ile ilgili açtıkları davalar gibi) bu konularda da sağlığa erişim konusunda yeni gündemlerin oluşturulması gerektiğine işaret etmektedir.

Sağlık hakkı kapsamında, sağlığa erişememenin bireylerin yaşamı üzerinde neden olduğu yıkıcı etki de güncel dahil edilmelidir. Tedavisine, ilacına erişemeyen kanserle yaşayan bireylerin, nadir hastalığı olan bireylerin ya da kronik hastalığı olan bireylerin yaşadığı ruhsal, sosyal, fiziksel sorunlar göz önünde bulundurulmalıdır. Meme cerrahisi uygulaması sonucunda “bedeninde eksiklikler” olduğunu hisseden “bunu böyle tanımlayan” bir kadının bu problem ile yalnız bırakılması yaşama ve sağlık hakkına aykırıdır. Sağlığa erişim kapsamında bireylerin kurumlarda yaşadıkları sorunların tespiti kadar evde yaşadıkları sorunların da tespiti önemlidir. Sağlık kurumlarından hizmet alan hastaların evde bakımları ve tedavileri ile ilgili etkin önlemler de alınmalıdır. Bu bireylere ve yakınlarına sosyal destek sağlanması, psikolojik destek sağlanması yaşam tarzı ile ilgili (beslenme, hareket gibi) sağlık hakkının vaz geçilmez bir parçası olarak kabul edilmelidir. Sağlık hakkı üzerinde yeniden düşünmek ile ilgili liste uzayıp gider ancak bu konuyu sağlık hakkının getirdiği önemli geleneksel değerlerin üzerine insan yaşamında son derece önem taşıyan yeni değerler ile de gündemde tutmak insanın insan olduğu için sahip olduğu haklar açısından önemlidir. Savaşın, ekonomik sorunların, pandeminin, göçün ana gündem olmaktan çıktığı günleri umutla beklerken temel hak ve özgürlüklerimizin korumasını da sağlama sorumluluğumuz olduğunu hatırlamamız gerekir.

Bu sayımızda ilk olarak **Leyla Verda Ersoy** tarafından gönderilen editöre mektup yazısı bulunmaktadır. Yazar, malpraktis konusunda yayımlanan 7406 sayılı yasada yer verilen malpraktiste sorumluluk ile ilgili hükümler konusundaki görüşlerine yer vermiştir.

İkinci olarak bireysel özgürlükler açısından tıp etiği ve tıp hukuku alanında önemli tartışmalar getiren cinsiyet geçiş operasyonları ile ilgili **Öncel Onur Akbaş**'ın makalesine yer veriyoruz. Öncel, ülkemizde cinsiyet geçiş

operasyonları ile ilgili yargı kararlarını inceleyerek cinsiyet geçiş talebinde bulunan bireylerin beden bütünlükleri ve cinsel kimlikleri hakkında verme hakları açısından değerlendirmiştir. **Gülay Halidi** ve **Selim Kadioğlu**'nun birlikte kaleme aldıkları makalede ise transseksüellik kavramı canlılık, beden, kültür, kişilik ve kimlik kavramları ile ilişkisi üzerinden ele alınmıştır.

Aslı Kayar ve **Ayşegül Karaca Dedeoğlu**'nun birlikte kaleme aldıkları makalede, ülkemizde son dönemlerde hızla gelişen sağlık turizmi ile ilgili uygulamalardaki etik ve yasal sorunlar ele alınmıştır.

Uzaktan sağlık hizmetleri konusunda ülkemizde yasal çerçevede belirsizliklerin bulunduğu, bu konuda düzenlemeye gidilememesinin neden olduğu olumsuzluklara ve belirsizliklere uzmanlarca dikkat çekiliyordu. Mevzuat değerlendirme bölümünde ülkemizde uzaktan sağlık hizmetleri ile ilgili ayrıntılı hükümler içeren ilk düzenleme olan “Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik’i” inceleyen **Zeynep Akgün** hem uzaktan sağlık hizmetleri ile ilgili temel yaklaşımlara hem de Yönetmelik ile ilgili bilgilere yer vermiştir.

Hukuk ve biyoetik gün geçtikçe birbirine yaklaşmakta ve önceki dönemlere göre daha yakın ilişki içinde görülmektedir. Kaynaklarda hukuk ile biyoetiğin yakın ilişkisine ve aralarındaki yakınlığa dikkat çekilir. Bu sayımızda biyoetik alanı ile ilgili bazı başlıklar konusunda hukukçuların bilimsel yaklaşımları önemli bir yer tuttu. Bu kapsamda ülkemizde biyoetik ve hukuk arasındaki bilimsel yaklaşmanın bu sayımızda somutlaştığını söylemek mümkün. Bunun daha somut bir şekilde kendini göstereceği, her iki alanın yazarlarının daha yakın çalışmalar sürdüreceği koşulların sağlanması, ülkemizde biyoetik ve biyohukuk alanında somut gelişmeleri beraberinde getirecektir.

Doç. Dr. Gürkan Sert